

Samskabelse med energi

Energi-coaching af boligejere i fællesskaber

Short version:

Af Morten Mejsen Westergaard, Middelfart Kommune, og Martin Vesterbæk, TREFOR

EVALUATION OF IMMATERIAL VALUES				
Functions	Aesthetic & artistic values	Memorial values	Preservation values	Emotional and socio-cultural values
Existing conditions	Existing conditions	Existing conditions	Existing conditions	Existing conditions
Scenario 1	Scenario 1	Scenario 1	Scenario 1	Scenario 1
Scenario 2	Scenario 2	Scenario 2	Scenario 2	Scenario 2
Scenario 3	Scenario 3	Scenario 3	Scenario 3	Scenario 3

Samskabelse med energi; Energicoaching af boligejere i fællesskaber

Sammen med Kolding, Vejle og Fredericia Kommuner har Middelfart sammen med TREFOR igennem projekt Strategisk Energiplanlægning 2.0 i region Syddanmark udviklet et nyt koncept, der skal fremme energiforbedringer i privatboliger i landsbyer.

Det er en ny måde at motivere til energiforbedringer i privatboliger og få taget hul på leverancer af bedre energikilder i boliger. Samtidig dannes en ny tilgang til kommunernes forpligtende samskabelsesrolle og procesejerskab i partnerskaber.

Baggrunden for nytænkningen af roller og samarbejdsformer er de danske erfaringer med energivejledning, som vi prøver at tilføje praktiske antropologiske og sociologiske forskningsdimensioner. Der skal tænkes nyt, hvis Danske Energimålsætninger skal nås.

Der skal tænkes nyt, både hvad angår motivationsfaktorer for energiforbedringer i privatboliger og organisering af indsatserne. Vi satser på sociologi og samskabelse.

Konceptet er testet i mindre forsøg og vil blive gentaget.

Baggrund og introduktion til et energikoncept

Langt hovedparten af dansk energiindsats bunder i en naturvidenskabelig og teknisk rationel tilgang. Den er nødvendig – men den må ikke stå alene.

Mennesket agerer ud fra mange andre rationaler end det "rationelle". Mennesket træffer også, meget ofte endda, beslutninger og ikke-beslutninger ud fra følelser, erfaringer og andre rationaler. Dette gælder i særdeleshed i den civile sfære, hvor vi træffer boligejeren i vores bestræbelser på at motivere boligejeren til energiforbedringer.

...sådan plejer vi at gøre

Påstanden er, at vi typisk i samarbejde med energiselskaber, energitjenesten og andre energiaktører ofte giver boligejeren funktionsopdelt teknisk/rationel energivejledning. Enten vha. hjemmesider og energiberegnere, eller samarbejder hvor en energivejleder besøger boligejeren og udarbejder en rapport. Måske holder kommunen så et borgermøde, eller to, hvor der er opsamlinger.

Nogle gange bruger man energihåndværkere eller lignende...men værdikæden er stort set ensartet i den logiske forståelse, organisatoriske komposition, kommunikationsform og udførelse: Den er teknisk, Der tales lystigt om Kwh, COP, u-værdier og lignende. Faktisk kan sådanne processer være glimrende, spørgsmålet er, om vi ikke kunne gøre dem lidt bedre?

Energi-coaching. Ny metode og nyt beslutningsgrundlag for boligejeren

I en meget forsimplet fremstilling arbejder vi med en proces, hvor klassisk energirådgivning suppleres med sociologisk og forskningsbaseret samtaletekniker med boligejerne.

Identifikation af boligejere og fællesskaber.

I vores arbejde har vi valgt landsbyer, der besidder følgende karakteristika.

1. De skal selv demonstrere, at de har interesse i en fælles proces.

I praksis har landsbyerne selv søgt kommunen, om de kunne "få en proces". Det er ud fra en noget-for-noget tankegang. Hvis ikke de selv er engagerede og der er et samskabelsespotentialer, så skal kommunerne ikke bruge tid på dem.

2. De skal helst være uden kollektiv energiforsyning og have en ældre boligmasse.

I praksis betyder det, at der forventeligt hurtigt kan produceres succeshistorier ved eks. simple efterisoleringsopgaver.

Næste skridt er at afholde et meget lokalt borgermøde, gerne med politisk deltagelse, og en pragmatisk dagsorden. Herefter besøges boligejerne individuelt.

Supplementet i forbindelse med besøg hos boligejeren består i en spørge- og samtaleteknik, der foretages som del af den klassiske energivejledning. Denne udføres af kommunens dedikerede ressourceperson. Samtalen har en klar adskillelse fra energivejlederens tekniske analyse og vejledning, der selvsagt stadig er vigtig og gennemføres efterfølgende.

Det er ligeledes kommunen, der har ansvaret for at motivere boligejerne til at søge og hjælpe hinanden med konkrete løsninger. Kommunen skal m.a.o coache.

Kommunen får dermed en central rolle i energiprojekter. Rollen er at være "fællesskabets aktør og tovholder". Boligejerne er heller ikke i tvivl – kommunen har en helt anden rolle end eksempelvis energihåndværkere. Kommunen skal ikke sælge noget – kommunen skal få noget godt til at ske.

Spørgeteknik til energi-coachingen tager udgangspunkt i, at det er boligejeren, der har den rigtige viden, det er boligejeren og han/hendes livsverden, der skal tages udgangspunkt i.

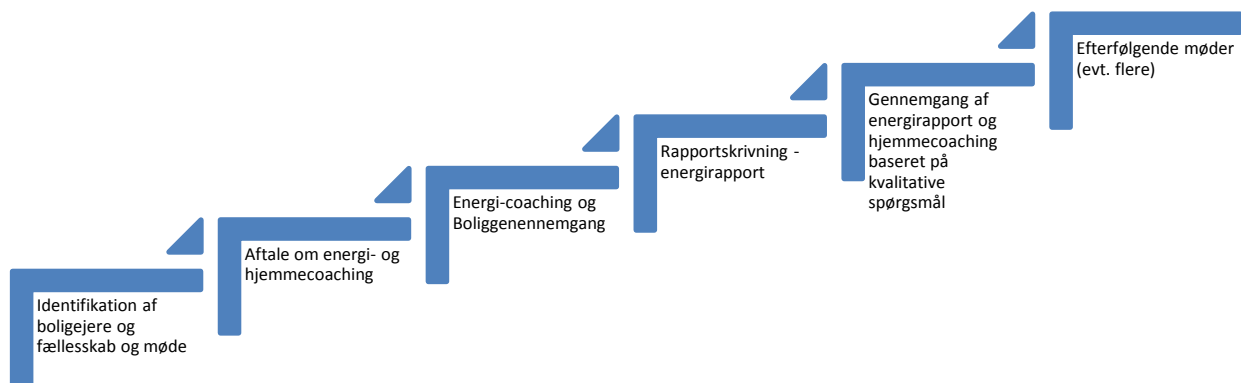
Her er tale om generelle spørgsmål, og det bidrager til at der skabes en relation mellem kommune og boligejer.

Spørgsmålene er skala-spørgsmål (der skal vurderes på oplevelser og ønsker i en skal fra 1-10) og omfatter emnerne om oplevelse af:

- Dagslys
- Akustik/støj
- Termisk Komfort/rar temperatur
- Æstetik og materialer
- Hjemmets funktion
- Hjemmets muligheder
- Boligejerens forhold til fællesskabet
- Med mere...

Med coaching-samtalen opnås udvidet beslutningsgrundlag for boligejeren, således at det er boligejerens livsverden og egne indsigter suppleret med en smule energifaglighed, som er beslutningsgrundlag. Temaspørgsmålene stilles efter de anvisninger vi finder i coaching litteraturen (eks. kulør-metoden).

Processen bliver således, overordnet, noget der ligner:

Processen suppleres op med et antal borgermøder, hvor boligejerne ligeledes kan snakke om andre ting end energi. Det handler om at skabe en boligejerbevægelse, der går i en samskabelsesretning snarere end at gå i takt til et projektlederskema. Derfor skal kommunen være meget flexibel, hurtig og indlevende for at forstå og servicere boligejerne i processen.

Erfaringerne fra første koncepttest er at:

Konceptet er testet i relation til ph.d studie samt feltstudie i Middelfart. Umiddelbart er erfaringerne så gode, at vi gentager konceptet. Vi bemærker, at vi gennem konceptet oplever at:

- Energirådgiveren fra TREFOR værdsatte, at kommunen engagerede sig, og stod for den del af samarbejdet med boligejeren.
- Kommunen kunne aktivt deltage i processen uden at tale om specifikke produkter. Det var en stor fordel at have denne klare rolle for det kommunale engagement.
- Kommunen oplevede en bedre, tydeligere og vigtigere rolle i sådanne processer
- En stor del af boligejerne oplevede mere "Proces-tryghed" ved at kommunen deltog.
- Processen blev mere tidskrævende – men effekterne mere kraftfulde.
- Boligejerne følte sig mere informerede og mere interesserede i energiforbedringer
- Boligejerne følte sig i kontrol samtidig og bedre i stand til at beslutte om energiforbedringer

- Boligejerne forstår og fornemmer de mange fordele ved energiforbedringer
- Boligejerne finder et bedre "sprog", der gør dem mere komfortable med samtalen
- Boligejerne er i stand til at vælge den bedste energiforbedrings strategi, der passer dem bedst

Sidst, men ikke mindst. Modellen giver anledning til et mere engageret og forpligtende samarbejde mellem energivejleder (ofte et selskab), kommune og boligejere. Dette fordi alle parter skal investere i processen, hvor målet er helhedsorienteret energiforbedringer – gennem energi-coaching.

Kort og godt: En mere helhedsorienteret, tryk proces med klare roller og engagement.

Hvilke antropologiske pointer er det vi henviser til?

I det følgende beskrives afgørende pointer og ny anvendt viden, fra to forskningsprojekter. De pointer, den viden, bringes direkte i spil i selve energicoachingen. Pointer kommer fra analyser fra hhv. individ- og gruppeniveau.

Antropologi på individniveau - Nicolas Galiotto forskningspointer¹.

Nicolas har lavet dybdestudier af to sæt boligejere, og ført coachende samtaler med boligejerne. I forvejen overvejede boligejerne energiforbedringer. På sin vis kan man definere casenes tilblivelse som en slags aktions-forskning, hvor forskeren deltog aktivt. Begge cases, med samtaleteknikerne i anvendelse, resulterede med dybderoveringer af begge boliger. Følgende kendetegner boligejeren, der har valgt at deltage/modtage/købe energirådgivning.

Boligejerne er:

– Non-expert decision makers

- Very involved homeowners
- Homeowners very emotional
- Small project with few resources

Nævnte 4 parametre er helt afgørende at forstå og håndtere konkret i forbindelse med energi-coaching. Forskningen peger selvsagt på endnu flere nuancer og forhold, der bør tages højde

¹ Ph.d. afhandling, Aalborg Universitet, "The Integrated Renovation Process Experiences and Future Developments Needed", ISSN 1901-7278, DCE Technical Memorandum No. 166

for. Men for at gøre energi-coaching operationel blev der prioriteret behårdt og i Middelfart arbejdet kun med de udvalgte pointer. Med de parametre in mente, kan man godt forstå, at nogle tekniske rapporter kan virke som et mindre egnet udgangspunkt for en samtale om energiforbedringer.

DREAM projektets forskningspointer²

Ved Teknologisk Institut i Århus har Marie Aarup og Karina Svanborg's antropologiske forskning vakt opsigt. De to antropologer har forsket i energiomstilling i landsbyer. Helt konkret er et af spørgsmålene, hvordan udrulles varmepumper i stor stil i områder uden kollektiv energiforsyning? Og det er meget mere end tekniske og økonomiske rationaliteter, der står på spil. Fx viser det sig, at lige præcis denne befolkningsgruppe ikke bare er udenfor kollektiv energi-forsyning, men i det hele taget oplever sig selv som udenfor, og derfor skal klare sig selv, ved egen og naboers hjælp. Man står sammen som lokalsamfund og bygger selv den lokale hal, man bytter sig frem og man er i det hele taget selvkørende

Tilsvarende forhold kendetegner boligejeren i disse landsbyer. Disse er:

- Gør-det-selv
- Praktik/funktionalitet
- **Kontrol/suverænitet**
- Den gode handel/anti-frås

Disse pointer er ret vigtige, når vi betragter boligejeren som en del af et samfund, hvor pointerne ofte realiseres i fællesskab.

Anvendelse af forskningspointer: Energi-coaching der flytter boligejeren fra at være umyndiggjort energi-ignorant til suveræn hjemmeekspert

Tager vi antropologiens pointer for gode varer, så står den klassiske energirådgivning derfor overfor – meget groft sagt - at skulle rådgive boligejeren om noget, han/hun ikke ved en pind om.

² Se mere på <http://www.teknologisk.dk/projekter/projekt-dream-rammerne-for-tidlig-kommerciel-udrulning-af-smart-grid-loesninger/32966>

Dertil søges at motivere boligejeren til tage beslutning om noget boligejeren egentlig ikke har kontrol over, hvilket sætter boligejeren i en position med risiko for at opleve tab af suverænitet (ansigtstab).

Det er ikke en optimal beslutningssituation.

Inddrager vi derimod de kvalitative hjemme-coaching spørgsmål vender situation på en tallerken. Igennem energicoachingens proces føres boligejeren igen tilbage til førersædet. Kontrol og suverænitet placeres entydig hos boligejeren. Og da spørgsmålene netop er kvalitative og entydigt afgøres af boligejeren, transformeres han/hun til en ekspert beslutningstager.

Dette er en langt bedre beslutningssituation, der selvsagt har energiforbedring som ambition – og det er vel og mærket boligejerens ambition. Således demonstrere Sociologien og antropologien at have overbevisende pointer, der bør involveres i energiforbedringsprocesser.

Der er mange pointer og erfaringer denne artikel ikke indeholder. Den interesserede læser er velkommen til at kontakte forfatterne for uddybninger.